

РОЛЬ ІНТУЇЦІЇ СУДДІ ПРИ ПРИЙНЯТТІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ФІЛОСОФІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО ПРАВОВОГО РЕАЛІЗМУ

СОКІЛ У.В. - аспірант кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права

УДК 340.12

В статті розкривається значення інтуїції в формуванні рішення суддів при розгляді конкретних справ в філософії американського правового реалізму. Автором проаналізована роль інтуїції (передчуттів) суддів як передумови прийняття судового рішення, яке зароджується на інтуїтивному рівні і лише потім легітимізується суддями, ссылаючись на раціональні аргументи.

Ключові слова: американський правовий реалізм, індивідуальність судді, інтуїція (передчуття), судовий процес, прийняття рішень.

Актуальність теми дослідження

В умовах трансформації правової системи України важливого значення набуває роль судової влади у застосуванні права. У зв'язку з цим видається за доцільне розглянути досвід провідних філософсько-правових течій, які обґрунтовують особливості прийняття судових рішень. Серед таких течій особливої уваги заслуговує американський правовий реалізм. Зокрема, важливим є дослідження передумов прийняття судових рішень в американському правовому реалізмі. Проведений аналіз дозволив виділити серед таких передумов три елементи: індивідуальність судді у прийнятті судового рішення; інтуїцію (передчуття) судді у формуванні судового висновку та особливості процесу судового угляду.

Метою даної статті є дослідження ролі інтуїції (передчуттів) судді при прийнятті судового рішення в американському правовому реалізмі, опираючись на погляди представників даної школи. До представників філософії американського правового реалізму слід віднести: О. Холмса, К. Левелліна, Дж. Френка, Г. Оліфанта та інших.

Виклад основного матеріалу

Представники американського правового реалізму зводили право до конкретної практики суддів і адміністраторів. Джерелом права вважали індивідуальний досвід судді, його психологічні властивості, емоційні спонукання, настрої та інші ірраціональні фактори. На їх думку, посилення на норму робиться вже після того, як рішення фактично склалося у свідомості певного судді, тобто суд по кожній справі створює право. Таким чином, правовий реалізм намагається спростувати нормативну силу закону. Законодавство, на думку реалістів, завжди неповне та містить момент невизначеності. Адже повнота та визначеність недосяжні та небажані – життя змінюється, виникають нові ситуації, які не вкладаються у діюче законодавство. Тому в умовах неточності та невизначеності, а інколи навіть протиріччя законодавства, судді нерідко приходять до рішення інтуїтивно.

Одним із представників американського правового реалізму, який досліджував передумови при прийнятті судових рішень через інтуїцію (передчуття), був федеральний

суддя США Джозеф Хатчесон (1879–1973), який намагався чесно описати суддівський процес прийняття рішень. Він визначав, що суддя веде свою «уявну гру» при пошуку справедливого рішення під час якої він керується своїми передчуттями [2, 272].

Д. Хатчесон, отримавши ступінь бакалавра права Техаського університету, займався приватною практикою, був головним юридичним радником міста Х'юстон, а також займав посаду мера міста Х'юстона. Суддівська практика Дж. Хатчесона розпочалася із призначення його на посаду судді Округного суду США по Південному округу штату Техас. Через деякий час Дж. Хатчесон був призначений головою Апеляційного суду п'ятого округу США, де і працював до останнього дня свого життя.

Ще з університету Дж. Хатчесона вчили розглядати закон як систему правил та прецедентів, категорій та понять, а про суддю говорили як про строгого, відлюдного адміністратора, який із застосуванням «холодної логіки» визначав ставлення фактів конкретної справи до деяких встановлених прецедентів. Його вчили очікувати неточності від присяжних, але аж ніяк не від судді. Дж. Хатчесон говорив: «Великою трагедією є «вбивство» закону красивою концепцією фактів» [1, 274]. Він завжди шукав ідеальні формули, беззаперечні докази, загальні та гнучкі концепції, сприймав закон як повністю сформовану річ та відхиляв інтенсивні припущення.

Суддя Хатчесон писав: «Я знаю, що судді «є депозитаріями законів, як оракули», які повинні ухвалювати рішення в усіх сумнівних справах і обмежуватися присягою, щоб прийняти рішення відповідно до закону країни, проте я вірив, що створення та еволюція закону були завершені, що в сучасному праві є місце лише для дедукції і судді повинні ухвалювати рішення, «будучи особисто прив'язаними та ознайомленими із судовими рішеннями своїх попередників» [1, 275]. Він віддавав належне закону, який передбачав логічну жорсткість та точність. Проте визнавав, що при вивченні фактів справи було і місце для інтуїції, передчуттів, які також повинні бути задіяні у пошуку доказів та зачіпок для встановлення фактів у справі.

Будучи ще молодим та недосвідченим, Дж. Хатчесон визнавав чотири типи суддівства: перший – розумовий, дискусійний; другий – ризиковий або «уявна гра»; третій інтуїтивний або «передчуття»; четвертий – «ослина впертість». Згодом Дж. Хатчесон почав краще розуміти суддів та став більш пов'язаний з реальними адвокатами, чиї інтуїтивні здібності були розвинуті за допомогою тренування та культивованої уяви. Суддя почав зауважувати, що «питання повинно бути розглянуте та обговорене в штучних умовах, існує небезпека технічного визначення для застосування певної санкції, а потім винесення вироку, який не має ніякого відношення до підстав, які підпадали під застосування санкції; «кожна думка має тенденцію ставати законом» [1, 276].

Познайомившись ближче з практикою адміністрування та справедливості, суддя Хатчесон намагався подолати сумніви та заплутаність доказів, рився у застарілих поняттях та таким чином знаходив приховану істину. Він знав, що «відчувати» шлях до вирішення складної справи – це не тільки хороша практика суддів, але і те, що інша практика у вирішенні такої ж справи буде необґрунтованою. На думку Дж. Хатчесона, застосування загальних положень не вирішить конкретних складних справ. Рішення буде залежати від інтуїції судді, а не від однієї загальної передумови.

Займаючись близько вісімнадцяти років адвокатською практикою та здійснюючи понад одинадцять років функції судді, Дж. Хатчесон, керуючись власними спостереженнями та досвідом, продумавши все мудро та чітко, перевіrivши, визначивши, перечитавши знову і знову, дослідивши докази, покази, протиріччя, заперечення з різних сторін, як і має робити справедливий суддя, розкладає все на дві групи документів. Потім ставить на один край стола групу документів, що стосуються відповідачів по справі, а на інший – групу документів, що стосуються позивачів по справі. Якщо справа більш проста та ясна, суддя Хатчесон вирішував такі справи без підготовки. Але коли справа складна чи затягнута, тобто, коли багато груп документів на одній та іншій стороні, то після аналізу всіх матеріалів

лів справи, які були у його розпорядженні, належним чином обмірковуючи їх, він давав волю своїй уяві, та чекав на передчуття, здогадку, спалах інтуїції [1, 278].

Дж. Хатчесон зауважував, що коли виникають передчуття при прийнятті рішення, то суддя діє більш точно, ніж адвокати під час роботи над своїми справами, з одним лише винятком: якщо адвокат має задану мету – виграти справу для клієнта, то він шукає та посилається на ті передчуття, які тримають його на шляху, який він обрав, а суддя аби знайти справедливе рішення буде слідувати своїм передчуттям, куди б вони його не привели чи на сторону відповідача, чи на сторону позивача.

Суддя Хатчесон, використовуючи інтуїцію при прийнятті рішення, вважав, що це першокласний стан розуму, який може передчувати та слідувати інтуїції, який створює кращих детективів, адвокатів, суддів, матеріали справ яких є найбільш ризикованими. Він говорив: «факти є «стерильними» до тих пір, поки не з'являються розуми, які здатні вибрати між ними і проникати у ті, які щось приховують і розуміти, що саме вони приховують» [1, 279].

Одного разу Дж. Хатчесон запитав у свого колеги судді, як він формує свої рішення, і той, усміхнувшись, немов вперше видає свою таємницю, відповів: «Я завжди вирішую свої справи через передчуття, оскільки не є добрим вирішувати всі справи шляхом розрахунку». Згодом Дж. Хатчесон задав те саме питання іншому своєму колезі, яким захоплювався за його майстерність та неупередженість, і він теж, усміхаючись, відповів, що його на вулиці поб'ють, якщо дізнаються, що після слухання справи з повною свідомістю, показаннями всіх свідків, ретельно слідуючи всім аргументам, він чекав, доки почне «передчувати» висновок.

Відомий представник американського правового реалізму Макс Радін аналізує роботу судді при вирішенні справ. На його думку, суддя не вирішує справи із застосуванням абстрактних норм права, а заглиблюється в пошуки певної норми закону, якій буде відповідати бажаний для судді результат. Суддя дійсно передчуває, яким має бути бажаний результат по справі, і

таким чином намагається знайти ту норму закону, яка призведе до такого результату, опираючись на свої знання, досвід, професіоналізм.

Макс Радін – американський вчений-правознавець, філолог. Навчався у Нью-Йоркському коледжі, де паралельно вивчав право на юридичному факультеті Колумбійського університету та здобув ступінь бакалавра. Після закінчення коледжу він працював адвокатом та педагогом державної школи в Нью-Йорку та здобув ступінь кандидата юридичних наук. Згодом М. Радін став професором права у Каліфорнійському університеті та доктором наук у коледжі Уїтмен (Whitman College) при Принстонському університеті. Також він був членом Інституту перспективних досліджень у Принстоні та Нью-Джерсі.

М. Радін зазначав, що життєво важливим мотиваційним імпульсом для вирішення справи суддею є інтуїтивне передчуття того, що є правильним, а що – ні для певної справи. Суддя застосовує свій досвід та детально обмірковує свій висновок не лише для того, щоб виправдати свої передчуття, але й обґрунтувати своє рішення.

М. Радін вважав, що право є те, що роблять судді. М. Радін писав: «Як ми знаємо, судді є людьми. Вони харчуються тим самим, керуються такими ж емоціями і сміються над такими ж жартами» [3, 359]. Він вважав, що судді при тлумаченні правових норм, шляхом вивчення підготовчих матеріалів, протоколів засідань та інших документів, не повинні занурюватися в аналіз того, що насправді було у задумах законодавця при написанні цих правових норм, а виходити з обставин конкретної справи і своєї інтуїції.

Висновки

У філософії американського правового реалізму панує переконання, що судові рішення приймаються суддями інтуїтивно на основі відчуття того, що вони правильні. Тобто рішення спочатку приймається підсвідомо, без явного логічного обґрунтування, адже інтуїція (передчуття) – це несвідомий розум, що допомагає форсувати висновки, минаючи міркування і умовиводи. Інтуїція (передчуття) проявляється як

АНОТАЦІЯ

У статті розкривається значення інтуїції у формуванні рішення суддею при розгляді конкретних справ у філософії американського правового реалізму. Автором проаналізовано роль інтуїції (передчуттів) судді як передумови прийняття судового рішення, яке зароджується на інтуїтивному рівні і лише потім легітимізується суддею, посилаючись на раціональні аргументи.

миттєве розуміння ситуації без використання раціонального мислення.

Зокрема, на думку Дж. Хатчесона, суддя може винести довільне рішення, однак, якщо він не може знайти норму закону, яка хоча б частково підтримувала його висновок, він буде почуватися некомфортно. Суддя повинен визначити причини своїх передчуттів, які обґрунтовують рішення. Він може вирішити справу лише тоді, коли «відчує» рішення, чому передує тяжка праця над багатьма особливими думками. М. Радін підтримував погляди Дж. Хатчесона про те, що судді спочатку знаходять рішення і лише згодом починають шукати раціональні обґрунтування, які можуть мотивувати таке рішення.

SUMMARY

The article reveals the importance of intuition in shaping the decisions of judges of particular philosophy of American legal realism. The author analyzes the role of intuition (anticipation) judges as a prerequisite for a judicial decision, as the first judge in the emerging right solution intuitively and then it legitimizes it, referring to rational arguments.

Література

1. Hutcheson Joseph Jr. Judgment intuitive the function of the hunch in judicial decision. – 14 Cornell L. Rev. 274, 1929.
2. Карапетов А.Г. Борьба за признание судебного правотворчества в европейском и американском праве. – Москва: Статут, 2011.
3. Radin M. The theory of judicial decision: or how judges think. – American Bar Association journal № 11, 1925.
4. Frank J. Law and the modern mind (1930). – New Brunswick: Copyright by Transaction Publishers, 2009.